

Плетньова А. Є.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ АБО НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКУ СПЛАТИ АЛІМЕНТІВ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR THE FAILURE OR IMPROPER PERFORMANCE OF DUTIES OF PAYMENT OF ALIMONY: MODERN ASPECT

Стаття присвячена дослідженню адміністративної відповідальності за невиконання або неналежне виконання обов'язку сплати аліментів. Розглянуто новий вид адміністративного стягнення – суспільно корисні роботи. Наведено характеристику заходів примусового характеру, за допомогою впровадження яких забезпечується належне виконання рішень щодо стягнення аліментів.

Ключові слова: аліменти, стягнення аліментів, адміністративна відповідальність за ухилення від сплати аліментів, суспільно корисні роботи.

Статья посвящена исследованию административной ответственности за неисполнение или ненадлежащее исполнение обязанности уплаты алиментов. Рассмотрен новый вид административного взыскания – общественно полезные работы. Дана характеристика мер принудительного характера, посредством внедрения которых обеспечивается надлежащее выполнение решений о взыскании алиментов.

Ключевые слова: алименты, взыскание алиментов, административная ответственность за уклонение от уплаты алиментов, общественно полезные работы.

The article is devoted to the study of administrative liability for failure to fulfill or improper performance of the obligation to pay alimony. A new type of administrative penalty – socially useful work – is carried out. The characteristic of compulsory measures is given, through the implementation of which the proper implementation of decisions on the recovery of alimony is ensured.

Key words: alimony, recovery of alimony, administrative responsibility for evasion from alimony payment, socially useful work.

Згідно із статтею 51 Конституції України сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою [1]. На жаль, розлучення в Україні нині є однією з найбільш актуальних соціальних проблем і складних як із психологічного погляду, так і з матеріального. Особливого захисту з боку держави потребує особа, на утриманні якої залишається неповнолітня дитина. Статтею 180 Сімейного кодексу України [9] визначено, що батьки зобов'язані утримувати дітей до їхнього повноліття. Також відповідно до статті 8 Закону України «Про охорону дитинства» [3] кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного та соціального розвитку. Ухилення від обов'язку утримувати дитину або неналежне його виконання призводить до необхідності примусового стягнення аліментів. Тому сьогодні питання реалізації державної політики у сфері посилення захисту осіб, що мають права на одержання аліментів, є актуальним і потребує дослідження.

Проблеми, пов'язані зі сплатою аліментів, і відповідальність за ухилення від сплати розглядалися в багатьох працях із сімейного права, зокрема таких учених, як Л.В. Афанасьєва, М.В. Антокольська, О.Й. Пергамент, М.В. Чундак та інші. Серед науковців дискусійним є питання щодо відповідальності за невиконання або неналежне виконання аліментних зобов'язань. Прихильником позиції, що примусове стягнення аліментів є мірою відповідальності, є А.І. Пергамент. Іншу позицію висловлюють Л.І. Пацева, М.В. Антокольська, В.П. Нікітіна,

Л.В. Афанасьєва, відповідно до якої відповідальністю є лише санкції, які виражаються у позбавленні винного правопорушника суб'єктивного права або можливості покласти на нього додаткові зобов'язання.

Адміністративна відповідальність за ухилення від сплати аліментів є новелою в законодавстві України. 6 лютого 2018 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» [4], а 28 серпня 2018 року – Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання» [5], які запровадили суттєві нововведення щодо порядку стягнення аліментів і відповідальності за їх несплату.

Ці нормативно-правові акти зводять відповідальність за несплату аліментів до трьох сфер: цивільної, адміністративної та кримінальної. Варто зазначити, що ставиться питання про посилення відповідальності не лише за несплату аліментів на дітей, але й на утримання одного з подружжя, батьків або інших членів сім'ї.

Адміністративна відповідальність за несплату аліментів прописана в Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Відповідальність настає в тому разі, якщо несплата аліментів на утримання дитини, одного з подружжя, батьків або інших членів сім'ї призвела до заборгованості, розмір якої перевищує суму платежів за 6 місяців із дня пред'явлення

примусового виконання (стаття 1831 КУпАП) [2]. За вчинення цього правопорушення передбачається накладення нового виду адміністративного стягнення – суспільно корисних робіт (стаття 311 КУпАП).

Суспільно корисні роботи – це вид адміністративного стягнення, що полягає у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, оплачуваних робіт, вид яких і перелік об'єктів, на яких порушники повинні виконувати ці роботи, визначає відповідний орган місцевого самоврядування [2].

Внесення вказаних змін здійснено з метою впливу на боржників, адже за ухилення від сплати аліментів вони будуть виконувати оплачувані суспільно корисні роботи строком від 120 до 240 годин, а отримані кошти будуть спрямовані на сплату аліментів, що є, на відміну від безоплатних громадських робіт, більш ефективним заходом для погашення наявної заборгованості.

Крім того, якщо платник аліментів протягом двох місяців після відбуття цього адміністративного стягнення не сплатить аліменти, це вважатиметься повторним правопорушенням, і в цьому разі на таку особу накладається стягнення у вигляді суспільно корисних робіт на строк від 240 до 360 годин.

Ухилення від виконання суспільно корисних робіт тягне за собою адміністративний арешт строком до десяти діб. У разі злісного ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у вигляді суспільно корисних робіт вона підлягає притягненню до кримінальної відповідальності в порядку, встановленому законом.

Новелою є наділення державного виконавця повноваженнями щодо складання протоколу про адміністративне правопорушення стосовно платника аліментів у разі наявності в діях останнього ознак адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 1831 Кодексу про адміністративні правопорушення. Документ має бути надісланим для розгляду до відповідного суду.

Для забезпечення належного функціонування механізму стягнення аліментів законодавством України також передбачено ряд інших примусових заходів. Наприклад, згідно із Законом України «Про виконавче провадження» [6] за наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої

перевищує суму відповідних платежів за чотири місяці, державний виконавець виносить вмотивовані постанови: 1) про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві виїзду за межі України; 2) про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами; 3) про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та 4) про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві полювання.

Ці обмеження прав боржника застосовуються до погашення ним заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі.

Цікавим є нововведення щодо необхідності подачі заяви про відсутність заборгованості зі сплати аліментів на термін більше 6 місяців для тих, хто має намір увійти до складу Кабінету Міністрів України, обійняти посаду заступника міністра, стати державним службовцем категорій «А» і «Б» [7; 8]. Також таке правило поширюється на майбутніх працівників Національного антикорупційного бюро, прокурорів і працівників Національного агентства з протидії корупції.

Отже, сучасна державна політика України щодо забезпечення захисту осіб, які мають право на отримання аліментів, спрямована на підсилення відповідальності за невиконання або неналежне виконання обов'язку сплати аліментів і забезпечення належного виконання рішень щодо їх стягнення, за допомогою впровадження заходів примусового характеру. Такий підхід має гарантувати регулярні надходження для належного матеріального утримання осіб, що мають право на аліменти, стимулювати своєчасне та добровільне виконання обов'язку щодо сплати аліментів і сприятиме зменшенню заборгованості зі сплати аліментів. Порядок стягнення аліментів є складним процесом, що пов'язаний із декількома галузями права та потребує постійного вдосконалення, але тенденція розвитку в цій сфері, безумовно, є позитивною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
3. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2234-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 6–7. Ст. 86.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання: Закон України від 3 липня 2018 р. № 2475-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 36. Ст. 272.
6. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.
7. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
8. Про Кабінет Міністрів: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.
9. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21. Ст. 135.